STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01439

YUDISHER ALEF-BEYS

F. Halperin

•

Permanent preservation of this book was made possible
by Arthur R. Nitzburg
in memory of his mother, Bella Nitzburg (1910-2001)

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יודישער אלף-בית

א סיסטעמאטישער אלף-בית צו לערנען יודיש

פאר אנפאנגער מיט בילדער

און מיט קורצע מעטאדישע ערקלערונגען ווי צו לערנען מיט שילער לויט דעם קלאנגען-סיסטעם.

בעארבייט פון

פאלק היילפערין.

פערלאג פון בוכהאנדלונג ז. ש. שרעבערק אין ווילנא.

ווילנא, תער"ג.

עלעקטרא-דרוק פאן יצחק יהודה ליב קאצינעלינבויגען.

ЮДИШЕРЪ АЛЕФЪ-БЕЙСЪ.
Вильна, Электро-тип. И. А. Кацнеленбогена, Большая ул., № 17. 1913.

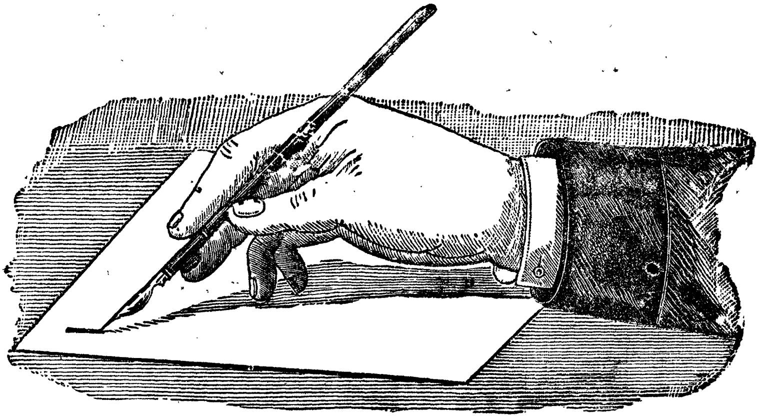

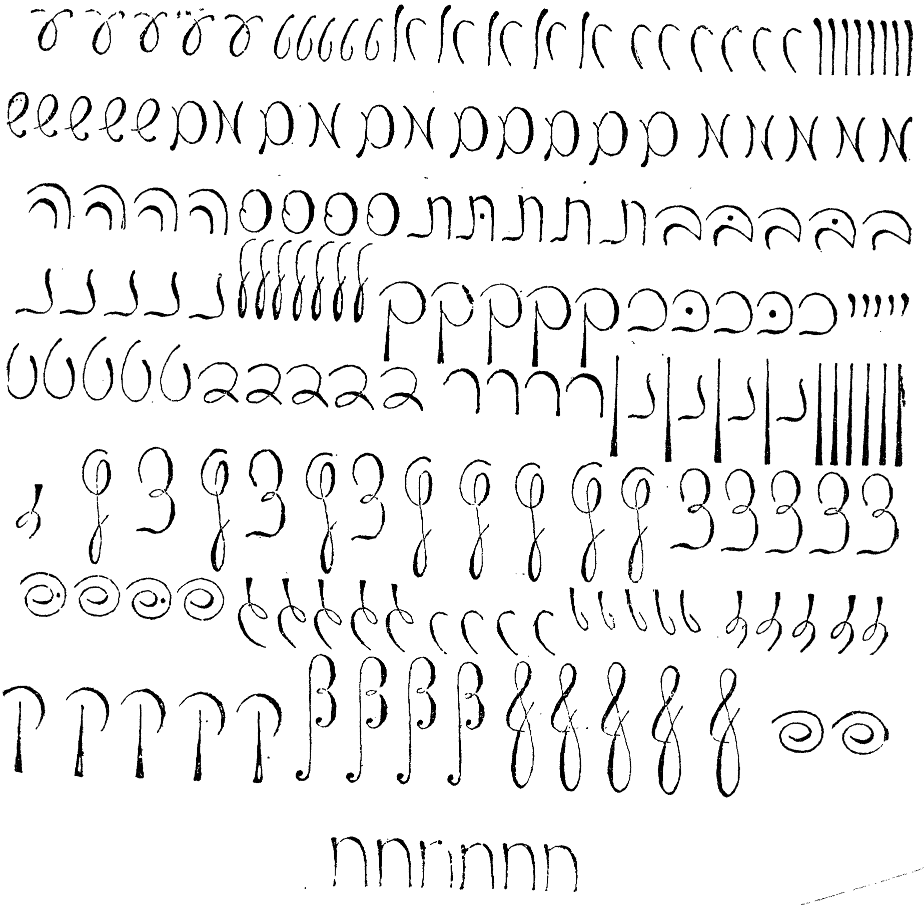

אינהאלט:

פאָרוואָרט.

§ 1. פ, א, ס. ווערטער.

§ 2. מ, ע, ר. ווערטער.

§ 3. פ, ל. ווערטער און פראַזען.

§ 4. מ=ם. נ=ן. פ=ף. ווערטער און פראַזען.

§ 5. אָ, כ=ך. ווערטער און פראַזען.

§ 6. ו=או. י=אי. ווערטער און פראַזען, גראַמאַטיק.

§ 7. וי=אוי, ט. ווערטער און פראַזען, גראַמאַטיק.

§ 8. יי=איי, יי=איי. ווערטער. גראַמאַטיק. פראַזען.

§ 9. ק, פ. ווערטער. א=אה, אָ=אָה, ע=עה, י=יה, ו=וה, פראַזען.

§ 10. ה, נקודות, ווערטער, ד, ב. גראַמאַטיק.

„ די מילב און די טויב (פאַבעל).

§ 11. ווערטער. גראַמאַטיק.

„ קום אין וואַלד (ליעד).

„ בעק (פאַבעל).

„ דער ראָב (פאַבעל).

§ 12. ש, צ=ץ. ווערטער. גראַמאַטיק.

„ פריהלינגס-ליעד.

„ דער העלפאַנד און דער שניידער (ערצעהלונג).

„ שפריכווערטער.

§ 13. טש, זש. ווערטער. פראַזען. גראַמאַטיק.

„ דעם שוסטערס ליעד.

„ ניט אין רייכקייט איז דאָס גליק (ערצעהלונג).

§ 14. אותיות מיט נקודות. העברעאישע ווערטער און נעמען פון מענער און פרויען. פראַזען. גראַמאַטיק.

„ אַ קלוג קינד (ערצעהלונג).

§ 15. אותיות מיט נקודות. ב=ח. ט=ת. העברעאישע ווערטער. פראַזען.

„ רייכקייט (ערצעהלונג).

„ גראַמאַטיק.

§ 16. ס=ש=ת. ק=כ. העברעאישע ווערטער. פראַזען.

„ אורחים (ערצעהלונג).

§ 17. וו=ו=ב. אַך=ח (צום סוף וואָרט). העברעאישע ווערטער. נעמען. פראַזען.

„ דער פאָטער און זיינע זיהן (ערצעהלונג).

§ 18. וו-ו=וו-א-ו. וו-וי=וו-א-וי. ווערטער און פראַזען.

„ די אונדאַנקבאַרע פויגעל (ליעד).

„ הערבסט (בעשרייבונג).

§ 19. יי=עה=ע. פראַזען.

„ ווינטער (ליעד).

„ ווינטער אין שטעדטעל (בעשרייבונג).

„ רעטעניש.

§ 20. העברעאישע ווערטער מיט אַפּאָסטראָפען. פראַזען.

„ הייקעל דער קרעמער (ערצ.).

§ 21. צוזאַמענגעזעצטע ווערטער מיט'ן אַפּאָסטראָף. פראַזען.

„ דער פוקס מיט'ן קרוג (פאַבעל).

§ 22. ל=יאַ, ליע; ניאַ, ניע, און אַז. וו. פראַזען.

„ דער נאַכט-וועכטער (ליעד).

§ 23. ווערטער, צוזאַמענגעזעצט מיט איין=אַנ'.

„ פריהלינג (בעשרייבונג).

„ יודישע חדשים, ימים טובים, האַלבע ימים טובים.

„ תעניתים.

§ 24. אַלף-בית, נקודות.

פאָרוואָרט.

אַלס לעהרער פון אָנפאַנגער אין ווילנער אָבענד־שול, איז מיר אויסגעקומען גענוי צו בעקענען זיך מיט אַלע ביכער פאַר אָנפאַנגער, וועלכע מיר האָבען. אינ׳ם רעזולטאַט פון דער בעקאַנטשאַפט האָט זיך בעקומען, דאָס קיין איינציגעס פון זיי האָט מיך ניט געקענט בעפרידיגען. און דאָס איז די סבה, וואָס האָט מיך געבראַכט צו פערפאַסען מיין ביכעל.

דאָס דאָזיגע ביכעל איז צונויפגעשטעלט לויט דעם קלאַנגען־סיסטעם, וועלכעס ווערט לעת עתה פערערכענט אַלס די בעסטע פון אַלע ביז־יעצט בעוואוסטע מעטאָדעס פון לייענען־און שרייבען לערנען. דאָס לערנען פון לייענען און שרייבען, ווי פון יעדען אַנדערן געגענשטאַנד, מוז בעפרידיגען די פאָלגענדע הויפט־פאָדערונגען: עס מוז זיין בעוואוסטזיניג, מיט אַ סדר פון לייכטערן צום שווערען, לאָזען גענוג אָרט פאַר זעלבסטשטעטיגקייט פונ׳ם שילער, און, ענדליך, אינטערעסאַנט זיין פאַר׳ן שילער. דאָס קלאַנגענסיסטעם בעפרידיגט די אַלע פאָדערונגען, און האָט נאָך פיעל אַנדערע מעלות דערצו.

צום בעדויערן קען איך דאָ ניט רעדען גענויער ניט וועגען דעם סיסטעם אַליין פאַר זיך, ניט פערגלייכענדיג איהם מיט אַנדערע מעטאָדעס. מיין ציעל איז דאָ נאָר צו געבען דעם ניט־ערפאַהרענעם לעהרער די נויטיגסטע אָנמערקונגען, ווי צו בענוצען זיך מיט דעם קלאַנגענסיסטעם אין דער פראַקטיק.

איידער דער לעהרער טרעט צו מיט׳ן שילער צום בוך, מוז ער איהם פריהער פאָרבערייטען דערצו. די פאָרבערייטונג בעשטעהט דערין, וואָס דער שילער בעדאַרף זיך אויסלערנען פונאַנדערצוטיילען גאַנצע פראַזען אויף איינציגע ווערטער, און איינציגע ווערטער אויף זילבען.

ווען דער שילער פערשטעהט שוין גוט פונאַנדערצוטיילען איינציגע ווערטער אויף זילבען, טרעט צו דער לעהרער צו דער ערשטער לעקציע פון בוך. אין מיין בוך האָבען מיר אין דער ערשטער לעקציע דאָס וואָרט „פאַס". דאָס וואָרט בעשטעהט פון דריי קלאַנגען „פ" „אַ" און „ס". דער לעהרער זאָגט עטליכע מאָל אויס דאָס וואָרט „פאַס" לאַנגזאַם און דייטליך, נאָר אַזוי, אַז די קלאַנגען זאָלען זיך צונויפגיסען. דערנאָך זאָגען עס די שילער אויף דעם זעלבען אופן. ווען די שילער האָבען גוט איבערגענומען דאָס וואָרט, זאָגט דער לעהרער לאַנגזאַם:

— פפפ—אַ—אַ—אַ... הערט זיך דאָ דאָס גאַנצע וואָרט „פאַס"?

שילער! ניין.

לעהר.: וואָס פעהלט נאָך, עס זאָל זיך הערען דאָס גאַנצע וואָרט פאַס?

שילער! ס׳פעהלט! „ס—ס—ס"...

פערשטעהט זיך, ניט אַלע מאָל ענטפערן די שילער תכף אויף די פראַגע. דאָס בעווייזט, אַז זיי האָבען נאָך ניט גענוג איבערגענומען אַלע קלאַנגען פון דעם וואָרט, און דער לעהרער קעהרט זיך דעמאָלט אום צום

אַנהויב, גלײַכט צו דאָס וואָרט „פאַס״ צום טייל פונ׳ם וואָרט „פאַ״, ביז די שילער פערשטעהען און ענפערען אויף די פראַגע.

ווען די שילער האָבען אויף די פראַגע געענטפערט, פרעגט דער לעהרער ווייטער!

— אַ—אַ—אַ—ס—ס—ס... האָט איהר דאָס גאַנצע וואָרט „פאַס״?

שילער: ניט דאָס גאַנצע.

לעהרער: וואָס פעהלט?

שילער: פפפ...

דער לעהרער רעדט דײַטליך און לאַנגזאַם אויס דאָס וואָרט פאַס, אַזוי אַז די שילער זאָלען בעמערקען: אַז „פ״ הערט זיך צום ערשטען און „ס״ צום לעצטען און ער פרעגט, וואָס הערט איהר פון אָנפאַנג וואָרט?

שילער: פ—פ—פ...

לעהרער: וואָס הערט איהר צום סוף וואָרט?

שילער: ס—ס—ס...

כדי איבערצוצייגען זיך, צי די שילער האָבען ריכטיג און אויף קלאָר אויסגעלערענט „פ״ און „ס״, ניט ער זיי אַנדערע ווערטער, וואו די דאָזיגע קלאַנגען קומען אַמאָל אין אָנפאַנג, אַמאָל צום סוף. דער לעהרער רעדט אויס דײַטליך דאָס וואָרט „פעל״ און פרעגט: הערט זיך דאָ „ס״?

שילער: ניין.

לעהרער: און „פ״ הערט זיך דאָ?

שילער: יאָ.

לעהרער: וואו? אין אָנהייב, צי אין סוף?

שילער: אין אָנהייב.

לעהרער: און אין וואָרט „רייף״, וואו הערט איהר „פ״?

שילער: אויפ׳ן סוף.

דער לעהרער ברענגט נאָך אַזעלכע ווערטער, למשל: שאָף, פוהר, פאַך א. אַז. וו. דערנאָך געהט ער איבער צום קלאַנג „ס״, וועלכען די שילער מוזען אָנווייזען, וואו ער געפינט זיך אין אָנפאַנג צי אין סוף, למשל אין די ווערטער: עס, כוס, מאָס, סאַד, און אַז. וו.

ווען, דער לעהרער האָט זיך איבערצייגט, אַז די שילער האָבען גוט אויסגעלערענט די צוויי קלאַנגען „ס״ און „פ״, קעהרט ער זיך אום צום וואָרט „פאַס״ ער רעדט עס אויס לאַנגזאַם און פרעגט:

—אין אָנהייב וואָרט, וואָס הערט זיך?

שילער: פ—פ—פ...

לעהרער: אויפ׳ן סוף וואָס הערט זיך?

שילער: ס—ס—ס...

לעהרער; וואַרפט אָב ס—ס—ס—וואָס פערבלײַבט?

שילער: פאַ...

לעהרער: וואַרפט אָב פ—פ—פ—וואָס בלײַבט?

שילער: אַ...

III

דער לעהרער גיט די שילער [illegible] די ווערטער: אַך, מאַמאַ, און ד. גל., זיי זאָלען זאָגען, וואו דער קלאַנג „אַ" געפינט זיך: אין אָנהייב, צוי אין סוף.

ווען דער לעהרער האָט זיך איבערצייגט, אַז די שילער קענען שוין אַלע דריי קלאַנגען „ס" „פּ" און „אַ" אויסטיילען פון אַנדערע קלאַנגען, מיט וועלכע זיי קומען בעהעפט, זאָגט ער זיי, אַז „פּ" „ס" און „אַ" רופען זיך „קלאַנגען" און בעוויזט, ווי זיי שרייבען זיך. ווען די שילער האָבען גוט איבערגענומען די שריפטליכע צייכנונגען פון די קלאַנגען, וויזט ער זיי די געדרוקטע צייכנונג זייערע.

אַזוי בעגעהט זיך דער לעהרער ביי יעדער לעקציע: פריהער לערנט ער גוט אויס דעם קול אויף די ווערטער, וואָס ווערען געבראַכט, דערנאָך, אַז דער קלאַנג איז שוין פאַר די שילער גענוג קלאָר און זיי קענען איהם לייכט אויסטיילען פון וואָסערע ווערטער עס איז, בעוויזט ער די שריפטליכע און די געדרוקטע צייכנונגען פון דעם קלאַנג.

ביי די שפּעטערדיגע לעקציעס, ווען די שילער וויסען שוין מעהרערע קלאַנגען קען דער לעהרער פאָדערן פון זיי, זיי זאָלען אַליין אָבזוכען אַזעלכע ווערטער, וואו דער אָדער יענער קלאַנג געפינט זיך אין אָנהייב, צוי אין סוף.

ביי די שריפטליכע איבונגען מוז אין דער ערשטער צייט יעדעס וואָרט פונאַנדערגעטיילט ווערען אויף איינציגע זילבען, און יעדער זילבע אויף איינציגע קלאַנגען, און דאַן ערשט געשריבען ווערען. ביים לעזען מוז דער לעהרער זעהן, די שילער זאָלען גוט צונויפגיסען די בעזונדערע קלאַנגען, זיי זאָלען זיך ניט הערען איינציגוויי. ביים לעזען פון מעהר־זילביגע ווערטער דאַרף דער לעהרער היטען, די שילער זאָלען אין אויסשפּרעכען ריכטיג טיילען דאָס וואָרט אויף זילבען. זיי זאָלען ניט טיילען דאָס „סאַמאַרער" „סאַמ—אַר—ער", נאָר: „סאַ—מאַ—רער".

עס וואָלט אָפּשר ניט שאַדען געבען איניגע בעמערקונגען, ווי זיך צו בענוצען ספּעציעל מיט מיין בוך; נאָר איך פערלאָז מיך אויף אונזערע לעהרער, אַז זיי וועלען עס שוין אַליין פערשטעהן.

די ערפאַהרענע לעה־ער און בכלל פאַך־מענשען בעט איך, מיך אויפמערקזאַם מאַכען אויף די פעהלער, וואָס זיי וועלען געפינען אין מיין ביכעל, אַזעלכע אָנווייזונגען וועל איך צונעהמען מיט גרויס דאַנקבאַרקייט, און וועל מיך סטאַרען אין דער צווייטער אויסגאַבע אויסצובעסערן אַלץ, וואָס נאָר עס וועט זיך פאָדערן.

דער פּערפאַסער.

אָנמערקונג: די אותיות ב, כ, פ, ת קומען אין דעם ביכעל אומעטום מיט אַפּינטעל (דגש) אין זיי; די זעלבע אותיות, ווען מען דאַרף זיי אויסדריקען ווייך, קומען אַלע מאָל אָהן אַ פּינטעל, נור עס איז אויך אנגענומען איבער די דריי ווייכע אותיות ב, כ, פ, צו שטעלען אַ פּאַסקעלע, צב"ש. ב, כ, פ.

§ 1.

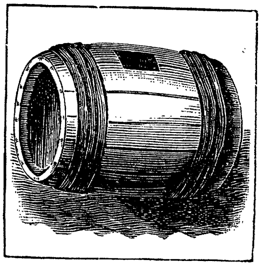

פּ—אַ—ס   פ—א—ס

ס—אָ. פּ—אַ. סאָ—פּאַ. אַפּ—סאַ.

אָס—פּאַ. פּאַ—סאָ. פּ—ס—אַ.

אַ—פּ—ס. ס—פּ—אָ.

אַ פּאַס.

א פאס.

---

§ 2.

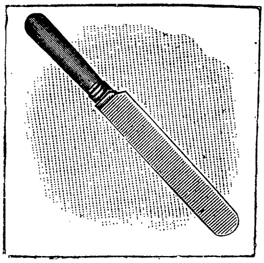

מ—ע—ס—ע—ר   מ—ע—ס—ע—ר.

פאר. עס. ער. רער. מער. מאַ—מע.
מע—רע. אַפּ—פּע. מאַ—סע. פּע—פּער.
פּע—סער. פּער—מע. פּער—מעס.
ע—מער. אַ—פּע—רע. פּער—פּאַ—סער.
סאַ—מאַ—רע.

אַ פּאַס פּע—פּער. אַ מאַ—סע פּער—מעס. עס, מאַ—מע, אַ מער. סאַר אַ—פּער—פּאַ—סער! עס, פּרע—סער, סאַ—מאַ—רער פּע—פּער.

סא—מא—רער פּע—פּער.

---

§ 3.

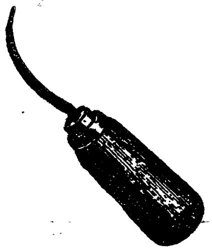

אַל אל מע—נער מע—נער

פעל. מעל. מאָל. פאַל, מאָם.
פאָר. נאַם. נאַ–סער. נאַ–סע.
מאָ–לער. לער–נער. פלאַ–נעל.
נאָ–רע. מאָ–נעם. מאָ–נע–לע.
פע–סע–לע. לע–פע–לע. פער–
לאָ–רע–נער. פער–פראָ–רע–נער.
פער–לאָ–פע–נער. פער–פאַ–לע–
נער. א–פע–נע. אָ–פע–נער.
לע–מער.

עם אַ–לע מאָל פאַ–סאָ–לעם.
פער–פראָ–רע–נע פע–סער. סאַ–
רא נאַר מע–רעם מאַ–מע. נאַ–סע
ע–מער. אָ–רע–מער מאָ–נעם, עם
אַ לע–פעל פאַר–פעל. אַ פער–
פאַ–לענע פעל. אַנ–אָ–פע–נע פאַם.
פלאַ–נעל פאַר מאָ–נע–סעם מאַ–

מע. אַ מאָ-לער פּאַר אַ פּער-מע.

אַ מאָ-לער פּאַר אַ פּער-מע.

---

§ 4.

מ=ם. נ=ן. פ=ף.

ראַם. פּאָן. עלף. פּאַן מאָן. מאַן.
פּלאַם. אַ לאָף. אָרם. מאָ-לען.
ע-סען. לער-נען. לערן. מאָ-נען.
ראַ-מען. עפּ-נען.

מאָל אַ-לע-מען מעל. נעם
אַ לעפּע-לע מאָן. לערן, מאָ-נעם,
מאָ-לען אַ ראַם. אַ פּאַל אָן ע-מער.
נעם אַ מאָל אַ מאָ-נע-לע מער.
פּער-פּאַ-לען אַ פּע-סע-לע מאָן.
פּאַ-ראַן עלף מע-נער. מאָן פּאַר
אַ-לע פּער-פּאַ-לע-נע פּע-סער.

ע-פען אַ-לע פע-סער. אַ מאָם
פאַר מע-רע-לעס מאַ-מען. נעם
פלאַ-נעל נאָר פאַר מאָ-נע-סען.
אַ-לע מע-נער לער-נען. עלף מאָם
מאָן פאַר אַ-לע-מען.

עלף מאָם מאָן פאַר אַ-לע-מען.

§ 5.

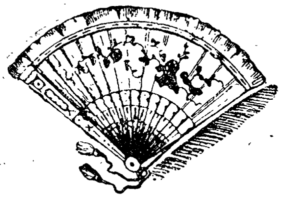

פאַ-כער פאַ-כער

נע-כע. פלאַ-כע. סאָ-כע. ראַ-
כע. פאַ-כען. מאַ-כען. לאַ-כען.
לע-כער. פרע-כער. פרע-כע.
נאָכ-מאַ-כען.

כ=ך.

לאָך. מאָך. לאַך. מאַך. פלאַך.
כאַך. פאָך. נאָך. פרעך. פאַם.
פע-סע-לעך. ראַם. רע-מע-לעך.
מער. מע-רע-לעך. מע-סער.
מע-סער-לעך. פע-פער. פע-
פער-לעך. פלאַם. פלע-מע-לעך.
ע-מער. ע-מער-לעך. לע-פעל.
לע-פע-לעך. מאָן. מאָ-נע-לעך.
פאָ-כער. פע-כער-לעך. פעל.
פעל-כע-לעך. אַל-מער. על-
מער-לעך. פער-פאַ-סער. פער-
פאַ-סער-לעך. מאַ-כער. מאַ-
כער-לעך. פער-מע. פער-מע-
לעך. מען-כען.

מאַך נאָך מען-כע-נען. נעם

אַ פאָ—כער. מאַךְ אָן אַ מאַ—סע
לע—כער. פער—מאַךְ אַ—לע פע—
סער. סאַ—ראַ פרע—כער מאַן
מענ—כען! מאַךְ נאָךְ מאָ—נע—סעס
לער—נען. מאָל מע—רען אַ פאָ—
כער. לאַךְ נאָךְ אַ מאָל. אַ פלאַ—
כע פאַן.

לאַך נאָך אַ מאָל. אַ פלאַ—כע פאַן.

---

§ 6.

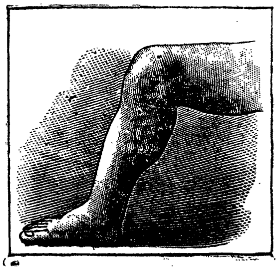

פוס *פוס*

פיס *פיס*

נוס. ניס. רוף. רין. פינק. מיר.
מיד. רי—נען. מי—נע. פול. פיר.

פוכ—לען. מי—רע. מי—כעל. מי—נע.
מור—מלען. פרום. פרו—מער.
פרו—מע. פיס—לעך. ניס—לעך.
פערלירען. אָנפּילען.

י=אי. ו=או.

איך. און. אום. אין. אי—מער.
או—מאַן. או—פּאַ. אי—ראַן.
איך נעם אַ פּאַ—כער און פּאָך
מיך. פּאַ—ראַן אַ—פּו—לע מע—רען
פון פער—מע. מאַך מיר אַ ראַם.
רוף מי—רע—לען פון פער—מע.
איך מאַך מיר אַ ליף. מיר רי—נען
אין מע—ער. אַ—לע ע—מער און
פע—סער רי—נען. לאַך פון אַ—לע—
מען. איך פּאַל אַלע מאָל אָן

איך רוף מאָל פינף . ע־מער
נע־ פון מאָן איך ע־סען. ע־מען פרו־
כען פאַר עלף פעל און פאַר פיר
אַ־לען. מאַך מי־רע־לען אַ ליף
פון פלאַ־נעל. מיר לי־פערן מאָן
פון סאַ־מאַ־רע און פאַ־סאָ־לעס
פון או־מאַן. איך פאָר אין אופאַ.
מי־כעל און מי־נע לאַ־כען אי־
מער פון מענ־כע־נען. איך לערן
מיך רעכ־נען. אַנ־אַל־מער פון
פיר פאַ־כען.

נאַם, נאַם־ליך, פלאַך, פלעכ־
ליך, פרום, פרומ־ליך, לע־כער־
ליך:

נאַם, נאַם־ליך. פלאַך, פלעכ־ליך. פרום,
פרומ־ליך. לע־כער־ליך.

§ 7.

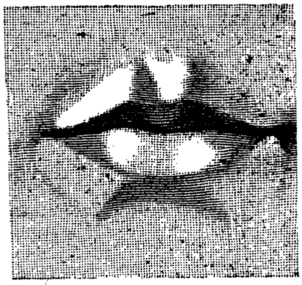

מויל *מויל*

טוי-ער *טוי-ער*

וי=אוי.

אוי-ער *אוי-ער*

פּויל. רויט. טאַם. לויט. פּעט.
טויט. רויךְ. נויט. רוט. מוי-ער.

אוים. טאַ-פעל. טע-לער. רע-טאַך.
פאָ-טער. מו-טער. פע-טער. פו-
טער. אויך. אויף. טיר. טאָן. טאָל.
טוי. פע-טע. מעטר. אָרט. סאָרט.
פאַ-לען. איך פאַל. ער פאַלט. מיר
פאַ-לען. פאַל. פאַלט. מאַ-כען.
איך מאַך. ער מאַכט. מיר מאַ-כען.
מאַך. מאַכט. מאָ-לען. איך מאָל.
ער מאָלט. מיר מאָ-לען. מאָל.
מאָלט. לוי-פען. איך לויף. ער
לויפט. מיר לוי-פען. לויף. לויפט.

איך לויף אַ-רוים פון טיר. ער
פאַלט פון מוי-ער. מיר נוי-טען
איהם ניט. ער נעמט פון דיר
אַ מאָם. מיר לאַ-כען אַ-לע פון
דיר. אין אַ מי-נוט מאָל איך אוים
אַ מוי-ער. לוי-ערט ניט נאָך מיר.

טו נאָר אַ לאָף אין טוי-ער. לאַךְ
מיר ניט אין אוי-ער. אַ-לע ע-סען
מיר רע-טאךְ אויךְ פאַר-פעל מיט
פע-פער. מאַ-טער מיךְ ניט. נעמט
מיר, מו-מע, אויף אַ ליף. טאָ-מער
נעמ-סטו מיר, טאָב-טער, אויף
אַ פאַר-טוךְ? טו אָן אַ טי-כעל.
נאַר נאָר ניט אוים נע-כען. רויט.
רויט-ליךְ. טויט. טויט-ליךְ. פעט.
פעט-ליךְ.

טאַס. טעס-לעךְ. מוי-ער. מוי-
ער-לעךְ. אוי-ער-לעךְ. טיר-לעךְ.
טאָל-כלעךְ.

רויט. רויט-ליךְ. טויט. טויט-ליךְ. פעט.
פעט-ליךְ.
טאַס. טעס-לעךְ. מוי-ער. מוי-ער-לעךְ.
אוי-ער-לעךְ. טיר-לעךְ. טאָל-כלעךְ.

§ 8.

ײַ=אײַ, ײ=אײ.

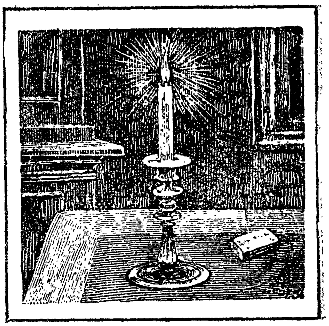

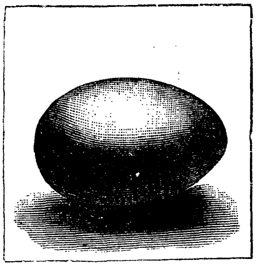

פײַ-ער *פײַ-ער* **אײ** *אײ*

פײַן. לײם. מײַן. מײַל, נײן, לײַן,
לײן, פײַל, אײל, אײַל, רײן, הרײן,
נײַ, פרײַ, רײַ-טען, לײַ-טען, מײ-
נען, נײַ-ער, רײַ-סען, רײ-פען,
רײַך, רײַ-כער, נײַם, נײַ-סטער,
לײ-ען, לײ-ע-נען.

נאַם, נאַ-סער, נאַם-טער; פלאַך,
[illegible]

פיַי־נער, פיַינ־סטער; רײן, רײ־נער, רײנ־סטער; נײַ, נײַ־ער, נײַ־סטער; פרײַ, פרײַ־ער, פרײַ־סטער; רײַך, רײַ־כער, רײַכ־סטער; רויט, רוי־טער, רויט־סטער; פעט, פע־טער, פעט־סטער; פרום, פרי־מער, פרימ־סטער.

אײַלען, איך אײַל, ער אײַלט, מיר אײַ־לען, אײַל, אײַלט. מײ־נען, איך מײן, ער מײנט, מיר מײ־נען, מײן, מײנט. לײ־ענען, איך לײ־ען, ער לײ־ענט, מיר לײ־ע־נען, לײ־ען, לײ־ענט; לײַ־ען, איך לײַ, ער לײַט, מיר לײַ־ען לײַ, לײַט.

אַ רײַטער לויפט פון פער־מע, לײַ מיר אײן מעס־טעל אײל, איך

מאַךְ אײַךְ אַ—לע—מען נײַ—ע מאַנ—
טע—לעךְ. לײַ מיר אײן פֿאַס און נײַן
ע—מער. אָט מאַךְ איךְ רײן אײַן
טע—לער. איךְ רוף אײַךְ, ענט—
פֿערט מיר. מיר אַלע לײ—ע—נען
און רעכ—נען. מײַן רײַ—כער פֿע—
טער נעמט מיר אַ נײַ—ען פֿאַר—טוךְ.
עס רײַ—טען אַ—הער פֿינף רײַ—טער.
מעסט אױס מײַ—נע פֿלאַ—נעל. ניט=
רײ—פֿע פֿלױמען טאָר מען ניט
ע—סען. מאַכט רײ—פֿען פֿאַר אַ—לע
פֿע—סער. ער נױט מיךְ אי—מער
רײַ—סען אײַ—ערע פֿלױ—מען. ער
לײ—ענט נײַס. מײַן מו—טער איז
על—טער פֿאַר אײַער פֿאָ—טער.
איךְ לײ—ען אַ—לע מאָל אױף אײן
אָרט. איךְ פֿלײַס מיךְ פֿאַר מײַן

רײַ–כער מו–מען. טו–מעלט ניט,
איך לײ–ען. מײַן טע–לער איז
רײ–נער פאַר אײ–ער טע–לער,
אויך פלאַ–כער און נײַ–ער. מײַן
טײַ–ערע מו–טער, לערן מיך אויס
לײ–ענען. מײַן טוך איז פיל רוי–
טער פאַר אײַ–ער פלאַ–נעל.

מיין טוך איז פיל רוי–טער פאר איי–ער פלא–נעל.

---

§ 9.

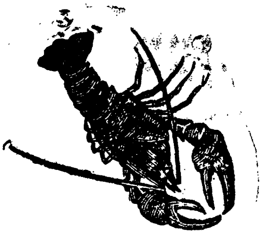

ראַק *ראק*

קאָפּ *קאפ*

פּאַק, פּיַין, פּעק, פּאָק, קעפּ, פּעד:,
קראָפּ. קיי—נער, קריין. פּאָ—קען,
קאַ—פּול, טאָק. קלאַפּ. קלאַס, קיַי—
ען, פּלעק, טערק, מאַרק, פּאַרק,
טראָפּ, הראָפּ. קיי—לען. פּוי—קען.

אַ=אה. אָ=אה. ע=עה

י=יה. ו=וה.

מער, מעהר. פּאָר, פּאָהר, אהם.
פּאַן, פּאָהן, לע—ער, לעה—רער.
איהר. פּליה, פּריה. פּוהר, אוהר.
מיהל, קוה. אָן, אָהן.

ער פּליהט אין לופטען. מיר
נויטען קיינעם ניט. ער פּאָהרט אויף
אַ פּוהר. אום פּינף אוהר קום איך:
פון פּער—מע. נאַר איהם נאָר ניט

אויס. איך קויף מיר אַ פּאָר קיה
און טרינק מילך אַ–לע פּאַר–נאַכט.
ער מאַכט איהר אַ פּיַ–נעם ראָק
און אַ נייַ–ען מאַנ–טעל. קוק נאָר
אַ–רויס פון פענ–סטער. עס קו–
מען פון סאַ–מאַ–רע אַ קאָר–פּוס
פּע–כאָ–טע און אַ פּאָלק רייַ–טער.
איך קען קיין אַלט פּו–טער ניט
ע–סען. פינ–סטער, קנאַפּ פּיַ–ער.
איך לערן אייַך רעכ–נען און ליי–
ע–נען אין קלאַס. מייַן פע–טער
קומט פון מינסק. איך קייַ רע–טאך
און ער עסט קאַר–טאָ–פּעל. נע–
כעם מאַן קומט פון מאַרק. קיילע
פּאָהרט אַכט מייַל אויף איין פּוהר.
רי–פּע מיר ניט אין אוי–ער אַ–רייַן.
אַייל מיך ניט, איך קען ניט לוי–פּען.

אָהן אַ פּאַס קען איך מיך ניט ריה־
רען פון אָרט. פּיטער מײַ־נע אָק־
סען אין טאָל. אײַ־ער לעה־רער
פּעם־טעט אײַ־ער טאָב־טער. קומט
מיט מיר אין טיר אַ־רײַן. נאַט אײַך
אַ פּאַק פּענ־כערס. מײַ־נע קיה
ע־סען קלײַ־ען. קריי־נעם קינ־
דער קרענ־קען אויף פּאָ־קען.
קויפט אײַך פינף איי־לען סאַ־מעט
און מאַכט אַ נײַ־ען קאָפּ־טען. מיין
מו־מע קומט אַ־לע מאָל אין
אַ קאָפּ־טוך מיט אַ פּאַ־ריק.

מיין מו־מע קומט אַ־לע מאָל אין אַ קאָפּ־
טוך מיט אַ פּאַ־ריק.

§ 10.

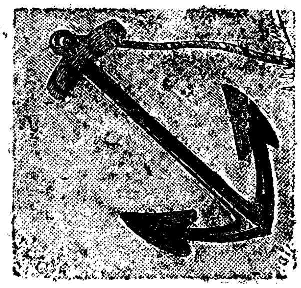

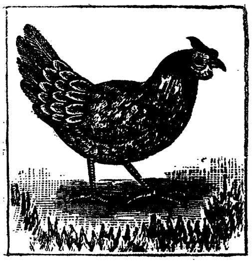

הון הון יאַ-קאָר יאַ-קאָר

הא האָ הע הי הו

הוי הײַ היי.

יא יאָ יע יי יו יוי יאי.

האַק, האָן. יע, יויך. הונט, יוכט.
האַנט, הויך, העכט. יאָ-מער. הינ-
טען. יאָ-סעל. יאָהר. הוט. האָ-פּען.
האָ-פּען. יו-פּע. יעקל. האַרט.

יו–טע. יע–נע. הער. הע–רען.
יאַ–כעל. ייד, יי–דעל.

יו–טע. יע–נע. הער. הע–רען. יאַ–כעל
ייד, יי–דעל.

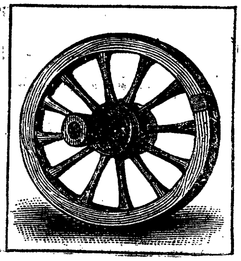

ראָד ראָד

ראָבּ ראָבּ

רע–דער. ראָ–טע. דאַ–טע.
רע–טאַך. מע–טער. יע–דער. בּאָד.
בּאָט. בּע–דער. בּע–טער. בּאָ–טען
בּאָ–דען. מאָ–דע. מאָ–טע. בּאָ–
בּע–לע. פּאָ–פּע–לע. רי–בּען.
רי–פּען. לי–בּען. לי–פּען. בּע–רל.

לייַדען. לייַד–לייַט. הייַ–בּעל. הייַ–
פּעל. יע–נ–טע. האָ–בּען. האָ–פּען.
האָבּ. האָפּ. יאָד–רע. באַנד, בּונד,
בּונט. בּען–דער, בּען–דעט, בּעט,
פּעט. בּרייַ–ען. טאָפּע–לע, דאָ–
בּע–לע. יאַט–קע, יאָסע, חיע–נע.
איך האָבּ, דו האָסט, ער האָט,
מיר האָבּען, איהר האָט. איך קלייַבּ,
דו קלייַבּסט, ער קלייַבּט, מיר
קלייַ–בּען, איהר קלייַבּט. איך
הער, דו הערסט, ער הערט, מיר
הערען, איהר הערט. איך לייַד, דו
לייַדסט, ער לייַדט, מיר לייַ–דען,
איהר לייַדט. איך יאַדע, דו יאַ–
דעסט, ער יאַ–דעט, מיר יאַ–דען,
איהר יאַ–דעט.

דעסט, ער יאַ־דעט, מיר יאַ־דען, איהר יאַ־דעט.

די מילב און די טויב.

אַ מילב קריכט אין טאָל אַ־ראָב טרינ־קען פון טײַך. אַ אינד לויפט אויף איהר אָן. די מילב פאַלט אַ־ריַין אין טײַך. אָט פעהלט איהר אוים אָטעם און באַלד בלײַבט די מילב אַ דער־טרונ־קע־נע.

אי־בערן טײַך פליהט אַ טויב, און בע־מערקט די מילב אין טײַך. די טויב האַלט אין מויל אַ רי־טע־לע, עפענט די טויב דאָס מײַל־כענ־דעל. דאָס רי־טע־לע פאַלט אין טײַך נע־בען דער מילב אַ־ראָב. די מילב קריכט אויף דאָס רי־טע־לע אַ־רויף און קומט אַ־רוים אויף די טרו־קע־נע ערד.

בלײַבט די מילב לע־בען דאַנ־קען דער טויב.

נע־בען טײַך בלאַנ־קען קאָרן־קער־נער אויף אַ פלאַנ־טער פון פאַ־דעם, און אַ פוי־

ער היט דעם פּלאָנ-טער. דאָס טײַ-בע-לע
פליהט אַ-ראָב. דאָס טײַ-בע-לע מיינט נאָר
אָב-ע-סען, טוט אַ פּיק די קער-נער און
פער-פּלאָנ-טערט די פּיס-לעך אין פּאָ-דעם.
דער פּויער לויפט פון הינ-טערן בוים כאַ-פּען
די טויב. בע-מערקט עס אָ-בער די מילב
און טוט אַ ביס דעם פּוי-ער אין פּוס. דער
פּוי-ער הייבט אָן רײַ-בען די פּוס. ער מיינט
כאַ-פּען די מילב און ראַ-כע נעה-מען פון
איהר. די מילב בײַסט אָ-בער נאָך אַ מאָל
און נאָך אַ מאָל, עס דוי-ערט. די טויב
פּלאָנ-טערט אויס די פּיס-לעך פון פּאָ-דעם
און פליהט אָב.

בלײַבט די טויב אויף דער פרײַ-הײַט
דאַנ-קען דער מילב.

בלייבט די טויב אויף דער פריי-הייט
דאנ-קען דער מילב.

§ 11.

נאָז נאָז

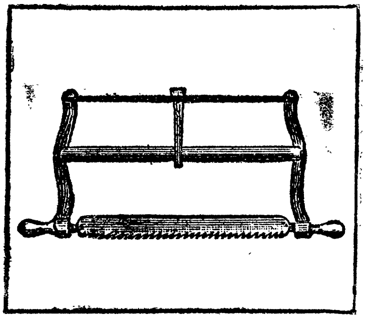

זעג זעג

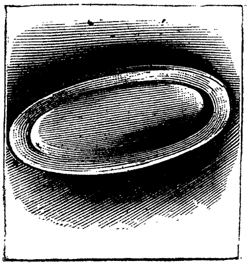

וואַזע וואַזע

זאַך, זאָג; סאָק, גאַז, גאַס, וואַה־לען, פאַ־רעי. ראָ־זע, ראַ־סע. ווע־גען, ווע־קען. ווי־דער, פיד־לער. ווע־מען, פער־מע. גום, קום. קום, רע־גער, רע־קעל. זייד. זייט. סיי־דען, וויי־זען, וויי־סען. וואַ־סער. וואַ־זע, מייז, זייען. וויים. זיי. האָז, האַס, יאָז. יאָ־גען,

זי—דען, זאָ—גען, זאָ—קען. ווי—גען, וויק—רעז.
יע—גער. האַ—ווען, האָ—פּען. זוי—ער, גאָ—פּער,
קאָ—פּעל. וועל—דער, פּעל—דער. וואַלד,
פּאַלט. הויקער. בוי—גען, ברוי—זען. ווייַן, פּייַן.
פּעסל, העזל, העסל. פּעה—לען, ווע—לעז.
קאָר—טען, גאָר—טען. קאַ—מען, גאַ—מען,
קו—מען, גומען.

איך בין, דו ביזט, ער איז, מיר זע-נען.
איהר זענט, זיי זענען. איך וועל, דו וועסט,
ער וועט, מיר וועלען, איהר וועט, זיי וועלען.

קום אין וואַלד.

קום אין וואַלד, מיין לי—בער פריינד!
דאָר—טען וואַק—סען פריי די בלע—טער,
דאָר—טען אָ—טעמט פריי די ברוסט
און ער—קווי—קענד איז דאָס וועטער.
קום, מיין פריינד! פון מאַרק ענט—לויף,
פון גע—רו—דער, פון גע—טי—מעל.
דאָרט אין וואַלד איז גרין די ערד,
גרין די ערד און בלוי דער הי—מעל.

בעק.

אַ פּאָר בעק האָ—בּען זיך בּע—גע—גענט אויף אַ ענ—גען בּרעט, וועל—כער איז גע—לע—גען אי—בּער אַ טײַך. בּײַ—דען פּאַר אַ מאָל אַ—רי—בּער דאָס בּרי—קעל איז גע—ווען אונ—מעג—ליך. איי—נער פֿון זיי האָט גע—מוזט אומ—קעה—רען זיך און לאָ—זען דעם אַנ—דערן דעם וועג.

— לאָז מיר אַ—רי—בּער! — פֿאָ—דערט איי—נער.

— וואָס עפּעס איך? — לאָז דו מיר! — האָט דער אַנ—דע—רער פּעראיבעל.

— איך בּין דאָך על—טער פֿאַר דיר!

— איך בּין אָ—בּער פֿרי—הער אַ—רויף אויף דאָס בּרעט.

לאַנג האָ—בּען זיך בּיי—דע גע—קריגט, איי—נער האָט דעם אַנ—דערן ניט גע—וואָלט נאָכ—גע—בּען. ענד—ליך האָ—בּען זיי די הער—נער גע—לאָ—זען אין קאַמפֿ בּיז זיי זע—נען בּיי—דע אינ—איי—נעם אַ—רײַנ—גע—פֿאַ—לען אין וואַ—סער.

דער ראָבּ.

אַ ראָבּ האָט טרינ—קען גע—וואָלט. ער
האָט אין פעלד אַ קרוג מיט וואַ—סער גע—פוּ—
נען. דער קרוג איז אָ—בּער ניט פוּל גע—ווען.
דער ראָבּ האָט מיט זיין מויל דאָס וואַ—סער
ניט גע—קענט דער—לאַנ—גען, בּרע—כען דעם
קרוג האָט ער ניט גע—קענט, עס האָט איהם
דע—רויף קראַפט גע—פעהלט. האָט דער ראָבּ
אָנ—גע—קלי—בּען פּיל גרוי—סע זעמד—לעך
און אָנ—געוואָר—פען אין קרוג. דאָס וואַ—סער
האָט זיך דער—פוּן אויפ—גע—היי—בּען, דער
ראָבּ האָט דאָס וואַ—סער דער—לאַנגט און
אָנ—גע—טרונ—קען זיך.

---

§ 12.

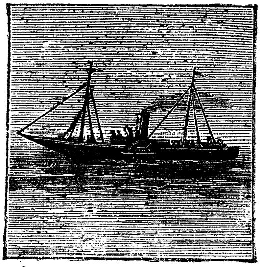

שיף שיף

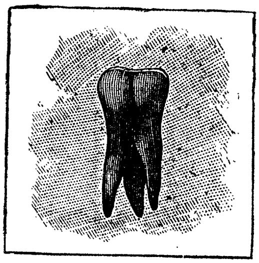

צאָהן צאהן

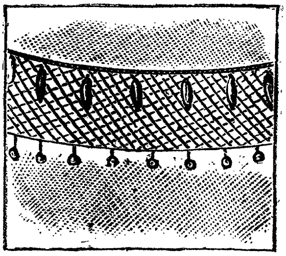

נעץ נעץ

שייד, זײַד, זײַט, צײַט. צײַג, שוײַג. נעץ, נעסט, נעצט. שוך, זוך, צוכט. פּאַץ, פּאַס. פּאָסט, פּאָצט. פּיש, פּיס. פּי־שעל, פּי־סעל, פּי־צעל. קע־צעל, קע־זעל, קע־סעל. קעץ, קעסט. קאַץ, גאַס. שי־סען, שי־צען, זי־צען, זי־סען. רײַ־סען, רײַ־זען, ריי־צען. רײַ־זע, רי־שע. היי־סען, היי־צען, הייץ. זיץ, רייץ. הוי־זען. ווי־סען, ווי־צען, ווי־שען, ני־סען, ני־צען. שו־פּען, צו־פּען, זו־פּען. שאָל, זאָל, צאָהל. שוים, צוים, זוים. סע־פּעט, צע־פּעט. שײַן, שײַן. צאָהן, צייהן. שוהל. מאַ־שע, מאַ־סע.

איך שרייב, דו שרייבסט, ער שרייבט,
מיר שרייבען, איהר שרייבט, זיי שרייבען.

איך האָב געשריבען, דו האסט געשריבען,
ער האט געשריבען, מיר האבען געשריבען,
איהר האט געשריבען, זיי האבען געשריבען.
איך וועל שרייבען, דו וועסט שרייבען, ער
וועט שרייבען, מיר וועלען שרייבען, איהר
וועט שרייבען, זיי וועלען שרייבען. שרייב,
שרייבט.

פריה—לינגס־ליעד.

דאָס טײַ—בע—לע װאָר—קעט,
דאָס טײַ—בע—לע רופט:
שטעהט אויף, קינ—דער! ליכ—טיג
און פריש איז די לופט!
עס בלי—הען די בוי—מער,
עס שפּראָ—צען די בלו—מען;
צו אונז איז דער פריה—לינג,
דער פריה—לינג גע—קו—מען.

דער העל-פאַנד און דער שניי-דער.

אין אַ שטאָדט איז גע-ווען אַ העל-פאַנד. אַ-לע טאָג פלעגט מען איהם פיה-רען טרינ-קען פאַר-ביי אַ שניי-דערס הויז. דער העל-פאַנד פלעגט זיך אָפּט אָב-שטע-לען נע-בען שניי-דערס פענ-סטער און אַ-ריינ-רו-קען אין שטוב זיין לאַנ-גע נאָז. דער שניי-דער פלעגט איהם דער-לאַנ-גען אַ שטי-קעל צו-קער. דער העל-פאַנד פלעגט דאָס צו-קער צו-נע-מען מיט דער נאָז און אַ-וועק.

איינ-מאָל האָט דער שניי-דער אויף אַ גע-לעב-טער אָנ-שטאָט צו-קער דער-לאַנגט דעם העל-פאַנד אַ שטאָך מיט דער נאָ-דעל. דער העל-פאַנד האָט זיך גע-מאַכט ניט ווי-סענ-דיג און איז אַ-וועק. צו-ריק-וועגס האָט דער העל-פאַנד אַ-ריינ-גע-שטעקט די נאָז צו דעם שניי-דער אין פענ-סטער און אָנ-גע-הויי-בען שפּרי-צען אויף דעם שניי-דער מיט וואַ-סער, וועל-כעס ער האָט אין נאָז אָנ-גע-צוי-גען ביי דעם טייך. די קראַפט פון דעם וואַ-סער-שטראָם איז גע-ווען אַ-זוי גרויס, אַז דער שניי-דער איז און-טער איהם אַ-ני-דער-גע-פאַ-לען. מען האָט

איהם קוים צו זיך גע-בראַכט. פון דע-מאָלט
אָן האָט דער שניי-דער מיט דעם העל-פאַנד
מעהר ניט גע-מאַכט קיין שפּאַס.

שפּריכווערטער.

ניי-ע ציי-טען, ניי-ע לי-דער. אַ קאַץ
קען אויך: אי-בער-פי-רען. אַלץ איז גוט
אין דער צייט. די צייט קען אַלץ אי-בער-
מאַ-כען. צוויי צי-גען קע-נען צו-טרע-
טען אַ גאַנ-צע פעלד מיט ווייץ. אויץ גאָט
האָץ, און אַ-ליין ניט שלאָץ. דאָס ע-פּע-לע
פאַלט ניט ווייט פון בוים. אַ מענש טראַכט
און גאָט לאַכט.

ביי צוויי מוטערס צו פויל קין-דער.
אַ-לע האַ-בען איין נאַ-מען?

ניט קיין בוים — אָהן בלעטער האָט עס.
ניט קיין מענש — אָהן רעדט?

§ 13.

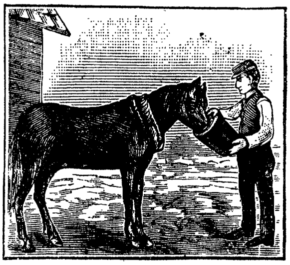

קו-טשער קו-טשער

זשאַ-בע זשאַ-בע

קוי-טשוק. טשאָ-לענט. דײַטש. הירזש.
זשו-מען, לע-זשע, זשאַ-מע, דאַ--טשע,
קרעטשמע, זשאַ-בע, ווע-טשע-רע, ביר-זשע.

טשי-טאַ, זשי-טאָ-מיר, שטעמ-פּעל, פּאָר-
שטען, מור-שטען, גער-שטען.

איך האָב ליב הירזש אָ-דער רייַז צו ווע-טשע-רע. די דייַ-טשי-שע שפּראַך איז גאָר ניט עֵהנ-ליך אויף די שפּראַך, וואָס די טשע-כען רעֵ-דען. נע-בען ביר-זשע האָב איך גע-זעהן אַ גרוי-סע לו-זשע. וואָס זשע זאָל איך טאָן, אַז ער פּי-שטשעט און וויל ניט אויפ-הע-רען? דו ווייסט, אַז איך פאָהר נאָך טשי-לי? אין וואַר-שע איז פּאַראַן אַ גאַס, וואָס מען רופט זי סמאָ-טשע. פון דייַ-זשע זע-נען אַ-לע ריי-פען אַראָב-גע-פאַ-לען, עס לוי-פען אָן די דייַ-טשען מיט די לאַנ-גע בייַ-טשען.

איך הא-ווע, דו האוועסט, ער האוועט, מיר האווען, איהר האוועט, זיי האווען, איך האב געהאוועט, דו האסט געהאוועט, ער האט געהאוועט, מיר האבען געהאוועט, איהר האט געהאוועט, זיי האבען געהאוועט. איך וועל האווען, דו וועסט האווען, ער וועט

האווען, מיר וועלען האווען, איהר וועט האווען.
זיי וועלען האווען, האווע! האווט!

דעם שוסטערס ליד.

אַך, הע—מערל, הע—מערל, קלאַפּ!
שלאָג שטאַר—קער אַ טשוועק נאָך אַ טשוועק.
קיין ברויט איז אין שטוב גאָר ני—טאָ,
נאָר ליי—דען און פּיין אָהן אַנ׳עק.
אַך, הע—מערל, הע—מערל, קלאַפּ!
עס שלאָגט שוין דער זיי—גער באַלד צוועלף,
די אוי—גען, זיי מאַ—כען זיך צו—
גיב קרעפ—טען, אָה, גאָט מיי—נער, העלף!
אַך, הע—מערל, הע—מערל, קלאַפּ!
ניט גליטש פון מיין האַנט זיך אַ—רויס,
מיין איינ—צי—גער שפּיי—זער ביזט דו,
פון הונ—גער אָהן דיר געה איך אויס!

ניט אין רייכקייט איז דאָס גליק.

איין אָ—רע—מער אַר—ביי—טער האָט זיך גע—זעצט אָב—רו—הען נע—בען אַ הויז פון אַ ריי—כען מאַן. דער אַר—ביי—טער האָט אָנ—גע—הויי—בען טראַכ—טען: אָ, ווי ניט מיר גאָט אַ—זאַ גליק, ווי דעם ווירט פון דעם הויז!

דער—ווײַל איז דער ווירט פֿון הויז צו—גע—
פֿאָה—רען אין אַ טײַ—ע—רע קאַ—רע—טע מיט
אַ קאָטש פּערד. די די—נער זע—נען גלײַך
אַ—רויס—גע—לאָ—פֿען און האָ—בען איהם אויף
די הענט אַ—רויס—גע—טראָ—גען פֿון קאַ—רע—
טע. דער אַר—בײ—טער האָט זיך גוט צו—גע—
קוקט און האָט בע—מערקט, אַז דער רײַ—כער
האָט קיין פיס ניט. דע—מאָלט האָט ער צו—ריק
אַ טראַכט גע—טאָן: חאָטש ער איז רײַך, איך
בין אָ—בער גליק—לי—כער פֿאַר איהם, איך
האָב פיס, וועל—כע ער וועט ניט קע—נען
קוי—פֿען פֿאַר זײַן גאַנ—צען רײַ—כטום.

---

§ 14.

בא=בַ גא=גַ דא=דַ הַ זַ טַ יַ כַ לַ עַ

באָ=בָ גאָ=גָ דאָ=דָ הָ זָ טָ יָ כָ לָ עָ

לע=לֶ. מע=מֶ. נע=נֶ. סֶ עֶ פֶּ פֶ צֶ קֶ רֶ שֶׁ

לי=לִ. מי=מִ. ני=נִ סִ עִ פִּ פִ צִ קִ רִ שִׁ

ב=בְ. ל=לְ. ג=גְ דְ נְ סְ יְ טְ כְ מְ

בֵּן, גֵּר, יַד, לֵץ, מַן, סַם, יַם, שֵׁד, שִׁיר,
מֶ—לֶךְ, יֶ—לֶד, בֶּ—גֶד, מִ—נְהָג, צְדָ—קָה,
מְלָא—כָה, דְרָ—שָׁה, מִ—טָּה, פֶּ—רֶץ, שְׁמַעְ—יָה,

מִי-כָה, יְשַׁע-יָה, יִר-מְיָה, זְכַר-יָה, דִי-נָה,
שִׁפְ-רָה, מִר-יָם, בְּרָ-כָה, צִבְ-יָה.

האָט עס צִבְ-יָה אַטיַי-ערן בֵּן! אַ גֵר הייסט אַ מענש פון אַ פרעמד פאָלק, וועל-כער האָט אָנ-גע-נו-מען דעם יי-די-שען גלוי-בען. ווער עס גיט אַ-פּו-לע צְדָ-קָה, רופט זיך צַ-דיק. איך בין אַ גו-טער בַּ-עַל-מְלָא-כָה. דער מַ-גִיד האָט גע-זאָגט אַ-גו-טע דְרָ-שָׁה. פֶּ-רֶץ און זְכַרְ-יָה האָ-בען גע-טראָ-גען די מִ-טָה. אויף פּו-רִים מאַך איך זיך אַ נייַ-ען בֶּ-גֶד. ביי אונז איז אַ מִנְ-הָג אַ-לע פריה-מאָר-גען זאָ-גען מיט די קינ-דער בְּרָ-כָה.

איך האב גע-האט גע-שרי-בען, דו האסט געהאט געשריבען, ער האט געהאט געשריבען, מיר האבען געהאט געשריבען, איהר האט געהאט געשריבען, זיי האבען געהאט געשריבען.

איך בין געווען געגאנגען, דו ביזט געווען געגאנגען, ער איז געווען געגאנגען,

מיר זענען געווען געפאלען, איהר זענט
געווען געפאלען . זיי זענען געווען
געפאלען.

אַ קלוּג קינד.

שְׁפְּ־רָה די אַלְ־מָ־נָה האָט גע־האַט צוויי
קינ־דער, אַ מיי־דע־לע און אַ יינ־גע־לע.
איהר פער־מע־גען איז בע־שטאַ־נען פון
צוויי פונט מעל־צו־קער, אַ פּאָר פונט מעל
און אַ צעהנ־דליג איי־ער. דער־פון פלעגט
זי באַ־קען זי־סע קיכ־לעך און צי־הען די
פַּרְ־נָ־סָה.

איינ־מאָל האָט זיך איהר יינ־גע־לע צו־
גע־קליבען צום צו־קער און אָנ־גע־שאָ־טען
עט־לי־כע הוי־פען זאַמד אין איהם. ווען די
אַל־מ־נה האָט עס בע־מערקט, האָט זי זיך
צע־וויינט. דאָס מיי־דע־לע האָט איהר
גע־זאָגט:

—וויין ניט, מאַ־מע־ רע, איך וועל אויס־
ריי־ני־גען דעם צו־קער.

—ווי אַ—זוי ווֹעסטוּ עס אוֹיס—ריי—ני—גען?— האָט די מוּ—טער גע—פֿרעגט.

—טוּ נאָר מײַן בַּ—קָ—שָׁה און וויין ניט, עס וועט שׁוֹין זײַן גוּט,— האָט דאָס מיי—דע—לע גע—זאָגט.

און דאָס מיי—דע—לע האָט דעם צוּ—קער אַ—רײַנ—גע—שאָטען אין אַ שׁי—סעל, אָנ—גע—גאָ—סען אַ—הין וואַ—סער. דער צוּ—קער איז צע—גאַנ—גען און דער זאַמד האָט זיך אַ—ראָבּ—גע—זעצט. איז גע—בּלי—בּען ריי—נע זי—סע וואַ—סער.

דער אַלְ—מָ—נָה איז גע—פֿעה—לען איהר טאָכ—טערס הַמְ—צָ—אָה. זי האָט מיט דעם זי—סען וואַ—סער פֿער—קנאָ—טען טייג, אָבּ—גע—בּאַקט קיכ—לעךְ און דעם שׁענ—סטען קי—כעל גע—גע—בּען איהר טאָכ—טער.

---

§ 15.

בּוֹ=בּוֹ=בֶּ. גוֹ=גוֹ=גֶ דֶ הֶ זֶ זוֹ טוֹ טֶ יֶ

לֶיי=לֶ כֶּ מֶ נֶ סֶ עֶ פֶּ פֶ צֶ

בּוֹ=בּוֹ, בֹּ; קוֹ, קֹ; רוֹ, רֹ; שׁוֹ, שׁ; גוֹ, גֹ;

דוֹ, דֹ; הוֹ, הֹ; יוֹ, יֹ.

אַ=אֲ. הַ=הֲ. עַ=עֲ.

כ=ח. ט=ת

תּוֹרָ—ה. תַּם, תְּפִ—לָה, תַּלְ—מִיד, תּוֹךְ,
תְּהוֹם, שֻׁ—תָּף, סְעֻ—דָה, מְקֻ—יָם, תַּלְ—יוֹן;
תַּ—נָא, תַּ—נָ—אִים; תְּנַאי, תְּנָ—אִים. גַּן־עֵ—דֶן.
מִי—כָאֵל, אָ—מֵן, תַּ—מוּז, חָ—כָם. מְסְ—תָ—מָא.
סְתַם. מְחֻ—תָּן. תְּחִ—נָה, חֻ—פָּה, בָּ—חוּר,
בֵּ—ן־יָחִיד. חַ—לָה. הַ—מוֹ—צִיא. עֵ—סֶק.
פִּדְ—יוֹן, תַּ—עֲנוּג. טַעֲ—נָה. מַ—אֲכָל, מַ—אֲכָ—לִים.
חֲ—לוֹם, חֲדָ—שִׁים. אֱלוּל. חֲדָ—רִים, חָ—סִיד,
חֲסִי—דִים.

תּוֹ—רָה. תַּם, תְּפִ—לָה, תַּלְ—מִיד, תּוֹךְ,
תְּהוֹם, שֻׁ—תָּף, סְעֻ—דָה, מְקֻ—יָם, תַּלְ—יוֹן;
תַּ—נָא, תַּ—נָ—אִים; תְּנַאי, תְּנָ—אִים. גַּן־עֵ—דֶן
מִי—כָאֵל, אָ—מֵן, תַּ—מוּז, חָ—כָם. מְסְ—תָ—מָא.
סְתַם. מְחֻ—תָּן. תְּחִ—נָה, חֻ—פָּה, בָּ—חוּר,

בֵּ־ן=יָחִיד. חַ־לָה. הַ־מוֹ־צִיא! עֵ־סֶק.

פִּדְ־יוֹן. תַּ־עֲנוּג. טַ־עֲנָה מַ־אֲכָל,

מַ־אֲכָ־לִים. חֵ־לוֹם, חֲדָ־שִׁים. אֱלוּל.

חֲדָ־רִים, חָ־סִיד, חֲסִי־דִים.

נאָך דער חֻ־פָּה מאַכט מען אַ סְעֻ־דָה.
ראש הַ־שָׁ־נָה הייבט זיך אָן דאָס יִ־די־שע
נייַ־יאָהר. הייַנ־טי־גע צייַ־טען איז שווער צו
מאַ־כען עֶסְ־קים. בעֶ־סער איז, ווען דער
גאַנ־צער פִּדְיוֹן איז אויף מְזוּ־מָן. די חַ־לָה
קלעקט ניט אויף הַ־מוֹ־ציא. איהר בָּ־חוּר
מיינט, אַז ער איז אַ בֶּן=יָ־חִיד, מעג ער זייַן
מְשוּ־גָע. אין וואַלד איז איצט ווי אין אַ גַּן=עֵדֶן.
מייַן בְּרָ־כָה וועט מְקֻיָם ווע־רען. מַסְ־תָּ־מָא
איז מִי־כָ־אֵל אַ סך מעהר חָ־כָם פאַר יענ־
טען. עס איז אַ תַּ־עֲנוּג צו זי־צען אָהן דַ־אָגָה.
אין חֹ־דֶש אֱלוּל ענ־דיגט זיך זומער, און עס
הויבּ־בען זיך אָן די יָ־מִים נוֹ־רָ־אִים. די
תַּלְ־מִי־דִים פון תַּלְ־מוּד תּוֹ־רָה זע־נען אָב־
גע־רי־סען=אָב־גע־שלי־סען. קוים, לְמַ־עַן
השם, צו מייַן ברו־דער אויף תְּנָ־אִים,
[illegible]

דיב-קיט.

אַ בָּ-חור האָט בּע-גע-גענט זיין אַל-טען רַבִּי און האָט זיך פאַר איהם אָנ-גע-הויי-בּען קלאָ-גען אויף זיין אָ-רעמ-קייט.

— פאַר ווי-פיל געלט וואָל-סטו אָבּ-גע-גע-בּען דיי-נע אוי-גען, וועל-כע זע-הען אַ-זוי שאַרף? — האָט איהם דער רבּי גע-פרעגט.

— פאַר קיין געלט ניט! — האָט דער בָּ-חור גע-ענט-פערט.

— נו, און די הענט, וועל-כע טו-ען אַ מְלָאכָה אַ-זוי גע-שיקט, פאַר ווי-פיל וואָל-סטו אָבּ-גע-גע-בּען?

— די הענט אויך ניט.

— און דיי-נע אוי-ע-רען, וואָס הע-רען אַ-זוי גוט?

— איך וועל מיי-נע אוי-ע-רען אויך ניט פער-קוי-פען.

— און די פיס, וואָס טראָ-גען דיך אי-בּער דער גאַנ-צער וועלט?

— די פיס אויך ניט.

— הײַנט אַז דו האָסט אַ—זעל—כע טײַ—ערע זאַ—כען, וואָס דו וואָלסט פאַר זיי קײַן געלט ניט גע—נו—מען, ביז—טו דאָך אַ גרוי—סער עָ—שיר. וואָס=זשע קלאָג—סטו זיך, אַז דו ביזט אָ—רעם?

שרײַבען; שרײַבענדיג; שרײַבענדיגער,
שרײַבענדיגע; שרײַבענדער, שרײַבענדע.
געשריבען, געשריבענער, געשריבענע.

ברעכען; ברעכענדיג; ברעכענדיגער,
ברעכענדיגע; ברעכענדער, ברעכענדע.
געבראָכען, געבראָכענער, געבראָכענע.

כאַפּען; כאַפּענדיג; כאַפּענדיגער,
כאַפּענדיגע; כאַפּענדער כאַפּענדע.
געכאַפּט, געכאַפּטער, געכאַפּטע.

בענשען; בענשענדיג; בענשענדיגער,
בענשענדיגע; בענשענדער, בענשענדע,
געבענשט, געבענשטער, געבענשטע.

§ 16.

ס=שׂ=ת, ק=כ

כּוס. שֶׂ—הַ—כל, כֵּלִי, סַ—כִּין. בֵּית־
הַ—מֶּדְ—רָשׁ. שִׂמְ—חָה. תַּכְ—לִית. מַשְׁ—כּוֹן.
מַ—כָּה. זִ—כָּ—רוֹן. כַּ—עַס. כַּ—עְסָן. כַּ—פָּ—רָה.
כּוּרְ—עִים. סְלִי—חוֹת. בְּרִית. כְּתֻ—בָּה. שְׁכָ—רוּת.
שֵׂכֶר. שִׂמְ—חַת־תּוֹ—רָה. שִׂנְ—אַת־חִ—נָּם. שׂוֹ—נֵא.
שֵׂ—כֶל.

יִשְׂ—רָ—אֵל. שִׂמְ—חָה. שָׂ—רָה. כָּסְ—נַת.
בַּתְ—יָה. שׁוּ—לַ—מִית. יְהוּ—דִית.

פִּינ—סטער—נִישׁ. גע—דע—כע—נִישׁ. מאַ—
טער—נִישׁ. לוּי—פע—נִישׁ. אָב—קוּ—מע—נִישׁ.
שטע—כע—נִישׁ, טרי—קע—נִישׁ.

כַּ—עַס איז אַ שלעכ—טע מִ—דָה. פאַר יום־
כִּ—פּוּר שלאָגט מען כַּ—פָּ—רוֹת. פֶּ—סַח צום סֵדֶר
טרינקט מען אַרְ—בַּע כּוֹסוֹת. איך האָב גרויס
עַגְ—מַת נֶפֶשׁ, וואָס מיַין זוהן איז נאָך ניט גע—
קוּ—מען צוּ אַ תַּכְ—לִית. ער האָט פוּן זיַי—נע
קינ—דער ניט קיַין נַ—חַת, נאַר יִסוּ—רִים און

צָ—רות. פיר און צוואַנ—ציג שָׁ—עָה איז אַ מֵעֵת=לְעֶת. דער חָ—תָן האָט גע—קויפט אַ זײַ—דע—נעם טַ—לִית. ניט גוט אַב—טונג, עס זאָל קיין שְׁאֵ—פָּה ניט זײַן. איך דאַרף בע—צאָה—לען פאַר מײַן זוהן שְׂכַר=לִ—מוד. צום=גְדֻלְ—יָה איז אַ תַּ—עֲנִית. זאָג דעם אֱמֶת און ניט טראַכט אויס קיין מַ—עֲשׂות. מײַן זיי—דע איז אַ חָ—סִיד.

אוֹרְחִים.

צוויי אוֹרְ—חִים האָבען גע—נעכ—טיגט אין אַ דאָרף. בײַ דער נאַכט האָט זיך אין דאָרף גע—טראָ—פען אַ שְׂרֵ—פָה. איין אוֹרַח האָט גי—כער אָנ—גע—טאָן זײַ—נע מַלְ—בּו—שִׁים און גע—וואָלט לוי—פען אויף דער שְׂרֵ—פָה.

— וואָס איז דאָס אונ—זער עֵ—סֶק? — האָט דער צוויי—טער איהם גע—פרעגט. לאָ—מיר אַ—וועק אין אונ—זער וועג. דאָ איז גע—נוג מענ—שען אָהן אונז.

דער ער—שטער האָט אָ—בער ניט גע—הערט און איז אַ—וועק צו דעם אָרט, אויף וועל—כען עס האָט גע—[illegible]ענט. דאָרט איז איין אַ[illegible]

[illegible]

אין פלאַם. נע—בען שטוב איז גע—שטאַ—נען אַ פרוי און גע—וויינט.

— מיַי—נע קינ—דער! מיַי—נע קינ—דער!

דער אוֹ—רח האָט אויף איהר נאָר אֵיין בליק גע—טאָן און האָט זיך מו—טיג גע—לאָ—זען אין ברע—נענ—דיגען שטוב אַ—ריַין. דער עו—לם אַ—רום האָט גע—מיינט, אַז דער מענש איז שוין פער—פאַ—לען. נאָר אין אַרֶ—גע אַ—רום איז ער אַ—רויס אַ גאַנ—צער, אַ געֶ—זונ—טער און אויף די הענט האָט ער גע—טראָ—גען צוויי קינ—דער. ער האָט די קינ—דער נאָר בע—ווי—זען אי—בער—צו—גע—בען דער אומ—גליק—לי—כער מו—טער, ווי די שטוב איז אַיינ—גע—פאַ—לען.

---

§ 17.

ו=ו=ב. אַך=ח (צום סוף ־ווארט)

רַךְ=לֵב. כְּ—לֶב. תַּ—אֲוָה. גַּ—אֲוָה. בְּשֵׁי=וַעַ—יַן. מַ—עֲרִיב, מַ—עֲרָב. אֶבְ—יוֹן. בְּנַ—דְאַי. וַ—דוּי. זְכוּת=אָ—בוֹת. חָ—בֵר. חוֹב. חַס=וְשָׁ—לוֹם. טוֹ—בֵל. טְ—בַע. כַּ—וָ—נָה. כָּ—זָב וְשֶׁ־כֶר. לְבָ—נָה.

עֲשֶׂ—רֶת־יְמֵי־תְשׁוּ—בָה. עֲשָׂ—רָה־בְּטֵ—בֵת. לֵ—וִי.
עֲקִי—בָא. רְאוּ—בֵן. חַ—וָה. יוֹ—כֶ—בֶד. דְבוֹ—רָה.
בַּת־שֶׁ—בַע.

נֹ—חַ. כֹּ—חַ. מוֹ—חַ. רֵי—חַ. לוּ—חַ. מְשַׁ—מֵ—חַ.
רוּ—חַ. רֶ—וַ—ח. פִּ—קֵ—חַ. מִשְׁ—לֹ—חַ. שָׁ—לִי—חַ.
מָ—נוֹ—חַ. מַצְ—לִי—חַ. מַשְׁ—גִי—חַ. מַשִׁי—חַ לְפִי
תֻ—מוֹ. גְ—לוּ—חַ. מָ—שִׁי—חַ. רוֹ—צֵ—חַ.
מַטְ—רִי—חַ. מְ—כֵ—חַ. וִ—כּוּ—חַ.

דער מַשְׁ—גִי—חַ זיצט שִׁבְ—עָה. צו וואָס
זע—נען די לאַנ—גע וִ—כּוּ—חִים? אַ—לע זע—הען
און זע—נען בָּ—טוּ—חַ, אַז ער איז גע—רעכט.
איך בין בְּכִי—וָן אַ—ריין זאָ—גען, אַז עס איז
אַ מִצְ—וָה טאָן אַ—זאַ אֶבְ—יוֹן אַ טוֹבָה. איך וויים
ניט; פון וואָ—סע—רע רְוָ—חִים איך וועל אויס—
צאָה—לען מיי—נע חוֹ—בוֹת. ליכט מאַכט מען
פון חֵ—לֶב. טו מיר אַ טוֹ—בָה, מיש זיך ניט אין
מיינע עֲסָ—קִים. אַ—לע ח—דֶשׁ איז מיין זיי—דע
מְחַ—דֵשׁ די לְבָ—נָה. אויף דעם רוּחַ קלעקט
תָּ—מִיד. זייט מיר מוֹ—חֵל, וואָס איך בין אייך
מַטְ—רִי—חַ. אֲפִי—לוּ דער לוּ—חַ טרעפט אויך
ניט אַ—לע מאָל. פון צָ—רוֹת האָט נ—חַ אָנ—
גע—וואָ—רען זיין כֹּ—חַ און זיין מֹ—חַ. מָ—שִׁי—חַ
וועט קו—מען אויף אַ וויי—סען פערד.

דער פּאָטער און זיַינע זיהן.

אַ פּאָ–טער האָט גע–היי–סען זיַי–נע זיהן לע–בען אין אַחְ–דות. די זיהן האָ–בען איהם ניט גע–פאָלגט און שטענ–דיג גע–האַט סכְ–סו–כים צווי–שען זיך. האָט דער פּאָ–טער גע–רו–פען די קינ–דער צו זיך, האָט גע–היי–סען דער–לאַנ–גען אַ בע–זעם, און גע–זאָגט צו די קינ–דער:

–צע–ברעכט דעם בע–זעם.

די זיהן האָ–בען זיך גע–פּרופט און ניט גע–קענט צע–ברעכען.

דע–מאָלט האָט דער פּאָ–טער פאַנאַנ–דער–גע–בונ–דען דעם בע–זעם אויף איינ–צי–גע רי–טער און יע–דען רי–טעל אי–בער–גע–בראָ–כען בע–זונ–דער.

נאָכ–דעם האָט ער גע–זאָגט צו זיַי–נע זיהן:

– איהר זענט גע–גלי–כען דער–צו: אויב איהר וועט לע–בען אין אַחְ–דות, וועט איַיך קיי–נער ניט קע–נען מְנַ–צֵחַ זיַין. אויב אָ–בער איהר וועט זיך קרי–גען און לע–בען יע–דער בע–זונ–דער, וועט איַ–ער כֹּ–חַ זיַין קליין

און יע—דער וועט אײַך לײַכט קע—נען
בײַ—קו—מען.

---

§ 18.

וו—ו=וו—א—ו.
וו—וי=וו—א—וי.

וואונ—דער. וואו. גע—וואוסט. וואוי—נען.
וואויל. גע—וואו—נען. וואורשט. וואוי—נונג.
וואו—הין.

וואו ביז—טו נעב—טען גע—ווען? איך האָב
ניט גע—וואוסט, וואו דיך צו זו—כען. דײַן
ברו—דער איז אַ וואוי—לער ייִנ—געל. איך ווייס
ניט, צי וואוינ—סטו נאָך וואו אַ מאָל, אָ—דער
דו האָסט גע—בי—טען דײַן דִי—רָה. איך האָב
אָב—גע—וואוי—גען אַ פוד ווייץ. מ—שֶׁה האָט
אַ—רויס—גע—פיהרט דאָס פאָלק יִשְׂ—רָ—אֵל פון
מִצְ—רַ—יִם מיט גרוי—סע וואונ—דער. וואו
תּו—רָה, דאָרט איז חָכְ—מָה. דײַן מְשָׁ—רֵת איז
אַ גרוי—סער אויס—וואורף. אונ—זער וואוי—נונג
איז אַ קאַל—טע, ווײַל דער אוי—ווען איז אַלט.
קויף מיר אַ האַלב פונט וואורשט.

די אונדאַנקבאַרע פויגעל.

„אוי"! – ברעכט אַ-רויס דער אַל-טער וואַלד,
מיט שטו-רעם, מיט גע-וויי, –
וואו זע-נען זיי, וואָס האָ-בען זיי,
גע-לאָ-זען מיך אַ-ליין.
איך האָב דאָך יע-דעם פוי-גע-לע
פער-זאָרגט מיט גו-טען קעסט,
גע-גע-בען פריי-הייט! שפּרינגט און זינגט,
צו ליגט בע-רוהט איי נעסט.
און ווי דער ער-שטער ווינט פון הערבסט
האט זיי נאָר אָנ-גע-רידהרט,
צע-פלוי-גען זע-נען זיי פון מיר
דעם „ווי-געזונט" פער-פידרט.

הערבסט.

דער הי-מעל איז אין וואָל-קען בע-דעקט.
אַ דין רע-גע-לע שפּריי-עט פון אוי-בען און
פיַלט די לופט מיט פייכט-קייט. אויף די
גאַ-סען איז קוי-טיג.

מענ-שען היי-בען אָן אַ-רומ-קו-קען זיי-
ע-רע וואוי-נונ-גען, גריי-טען וואַ-רע-מע
בגָ-דים, פער-ברייג-גען מעהר די צייט אין
שטוב איי-דער אין דרוי-סען.

וואויל איז דעם מענ–שען, וועל–כער האָט אַוואַ–רע–מע וואוי–נונג, אַ ליכ–טי–גע און אַטרו–קע–נע, וואו ער קען זיך ער–הוי–לען, קו–מענ–דיג פון דרוי–סען אַ נאַ–סער און אַ פער–מאַ–טער–טער. בי–טער איז דעם מענ–שען, וועל–כער קומט פון גאַס אַ פער–נעצ–טער און אַ פער–פראָ–רע–נער און דער ווינט פײַפט אין זײַן וואוי–נונג דורך די שפּאַ–רו–נעם, פון די ווענט רינט און פינ–סטער און ח–שך איז אַ–רום.

§ 19.

יי=עה=ע.

געהן, שטעהן, וועה, דרעה, נע–העןּ, ווע–הען, דרע–הען, פרעה–ליך, ע–זעל, ברענ–גען, מענ–גע, לע–דיג, ווע–ניג, לע–גען.

וואו–הין געהסט דו, מײַן טאָכטער? איך געה צו דעם רו–פאַ, וואָ–רום דער קאָפּ טוט מיר הײַנט שטאַרק וועה. נעכטען האָב איך מיך אויך ניט גוט גע–פיהלט, נאָר דער קאָפּ האָט מיר ווע–ניגער וועה געטאָן, איידער

היינט. וואָס דרע-הען זיך דאָ אַ-רום אַ-זוי פיעל פרעמ-דע מענ-שען? זיי זע-נען אַ-לע גע-קומען בע-טראַכ-טען דעם ע-זעל, זיי האָ-בען קיין מאָל אַ-זאַ בְּרִי-אָה ניט גע-זע-הען. שטעהט אַ-לע אויף איין אָרט, ניט דרעהט זיך אַ-רום. היינט איז מיר פרעה-ליך אויף מיין האַר-צען, ווייל איך האָב אַ גו-טע בְּשׂו-רָה גע-האַט פון מיין מו-טער. ניט לעג נאָך די קינ-דער שלאָ-פען, עס איז צו-פריה.

ווינטער.

בע-דעקט האָט דער ווייַ-סער, דער זיל-בער-נער שניי
די וועל-דער, די בערג און די טאָ-לען;
עס גלאַנ-צען די בוי-מער, עס הענ-גען אויף זיי
די צווייַ-גען, ווי הע-לע קרים-טאָ-לען.
די יונ-געצ-קע ווער-בע ביים ברעג פון דעם טייך,
דער צע-דער, דער שטאַר-קער און אַל-טער, —
איז ווייַ-סע תַּכְ-רִי-כִים האָט אָנ-גע-טאָן גלייַך
ווי אַ-לע דער ווינ-טער דער קאַל-טער.

ווינטער אין שטעטעל.

אַ-רום און אַ-רום איז אַ ווייַ-סע וועלט:
ווייַ-סע גאַ-סען מיט ווייַ-סע הייַ-זלעך,

אויך דער בּאַרג איז אין ווייַ—סען אָנ—גע—טאָן.
אין שטע—טעל זעהט כְּהֵ—דֶר אויס ווי צו
מִנְ—חָה=צײַט.

און דער שניי פאַלט. דרעֶ—העןן זיך יִ—דען
אין גאַס אַרום, פער—שטעלט ער זיי, מאַכט
פון יונג אַלט, פון אַלט יונג. חֵ—דֶר=יִינג—לעך
טרע—טען אין שניי אויס אַוועג אין בֵּית=
הַ—מֶדְ—רָשׁ אַ—רײַן און עס לאָ—זען זיך אי—בער
דעם אויס—גע—טראָ—טע—נעם שטע—געל, צווי—
שען די קופּ—קעס שניי, אֵיין ייִד נאָך דעם
אַנ—דע—רען אײַנ—גע—בוי—גען אין בֵּית=הַ—מֶדְ—רָשׁ
אַ—רײַן מִנְ—חָה דאַוו—נען.

אַ ווײַסער טישטוך האָט די גאַנצע ערד
פערדעקט?

ניט געקריינקט—ניט געשטאָרבען, און
תַּכְרִיכִים אָנגעטאָן?

---

§ 20.

גַנְבֶ'ען. חִידוּש'ען זיך. פֵּגֶר'ן, בּע'נֻלֶ'ען.
מֵמִית'ן. בַּעַל=בַּיִת'טע, חַבֶר'טע, גְבִיר'טע.
בָּחוּר'ל, סֵפֶר'ל. אָרוֹנ'דעל, חַיִים'ל,
אַבְרָהָם'קע, שָׂרָה'לע, חַנָה'קע, חַנְה'טשע.

דעם כְּלֵי-זְמֶר'ס טאָב-טער האָט היינט חֲתוּ-נָה גע-האַט. איהר מאַן איז זעהר אַ פָּשוּט'ער מענש. לְמַאי רוּ-דֶפ'סטו אַ-זוי דיין שְׁכֵנ'ס יינ-געל? דער רָב האָט גע'פַּסֶל'ט שָׁלוֹם'ס עֵ-דוּת, ווייל ער איז יַעֲקֹב'ן אַ נאָ-הענ-טער קְ-רוֹב. גֵרְשׁוֹנ'ס ברו-דער האָט גע-בראַכט דעם רֶבִּי'ן אַ שעֵ-נע מַתָּנָה. איך האָב ניט גע-האַט קיין זיי-טיגע כַּוָנוֹת, ווען איך האָב פַּנְ-חָס'ען גע-הייסען אַ-רויס-געהן פון שׁטוּב. זאָג אֶסְתֵּר'ן „מַזָל-טוֹב", ביי איהר איז נעכ-טען גע-ווען אַ בְּרִית. אַז די בַּעַל-בַּיִת'טע איז אַ שְׁלִים-מַזָל'ניצע, איז די קאַץ אַ נאַ-שע-רין. אַז מען גַנְב'עט אַ-רויס דעם פערד, פער-שליסט מען דעם שטאַל. וואָס ביי אַ ניכ-טערן אויף דער לונג, איז ביי אַ שִׁכּוֹר'ען אויף דער צונג. פון אַ חֲזִיר'שען עק קען מען קיין שטריי-מעל ניט מאַ-כען.

היי̇קעל דער קרעמער.

אין דער-אֱמֶת'ן איז חַיֵ-קעל ניט קיין קרע-מער, ער זיצט גאָר אין בֵּית-מֶדְ-רָשׁ און לערנט. זונ-טאָג נאָר געהט ער אין מאַרק הער-פען זיין חַנָה'ן אין קראָם. איז דער

זונ—טאָג פּאַר איהם אַ מִין אָב—קוֹ—מע—ניש.
ער צִי—טערט. דער מאַרק רוישט, ווי אַ וואַלד.
די פּוי—עֶ—רים פון די נאָ—הענ—טע דער—פער
קו—מען זיך צו—נויף מיט פערד און וועגן.
חיי—קעל שטעהט נע—בען קראָם, בע—טראַכט
די גרוי—סע מַחֲנֶה פּוי—עֶ—רים, הערט זיך צו
צו דעם וויל—דען גע—טוּ—מעל און צי—טערט.
אַז די פּוי—עֶ—רים=קוּ—נים בע—לאַ—גערן זיין
חַנָה'ס קרע—מעל, ווערט זיין שרעק נאָך
גרע—סער. ער קאָן ניט פער—שטעהן, ווי אַ—זוי
זיין חַ—נָה, אַ פָּשוּט'ע יִ—דע—נע, טַעֲנֶה'ט מיט
יע—דען בע—זונ—דער מיט קוּ—ראַזש און שטאָלץ.

— גַזְלָנ'טע, האָב רַחְמָנוּת! — ווילט זיך
איהם אויס—שריי—ען — דו וועסט נאָך עפּעס
אָנ—מאַ—כען!

און ווען דער טוּ—מעל אויף דעם מאַרק
ווערט, צו—ליב אַ וואָ—סער סִבָּה, ע—פּעס
גרע—סער, דוכט זיך איהם, אַז אָט האָט זיך
שוין ע—פּעס אָנ—גע—היי—בען. און אַ בליי—כער
שריַיט ער אויס—חַנָה, חַנָה, זעהסט? וואָס איז
דאָר—טען?

נאָר חַנָה הערט אֲפִי—לוּ ניט, וואָס איהר
לַמְ—דָן רעדט. דער עוֹ—לָם פּוי—עֶ—רים אַ—רום

קראָם איז גרויס, און זי אַ־ליין קען זיך ניט
צע־ריי־סען, בעט זי חײַק־לען:
—חײַ־קעל, גיב אַכ־טונג.

חײַ־קעל פאָלגט זײַן חַנָה'ן. ער הייבט אָן
אַכ־טונג צו גע־בען. נאָר ווען ע־מי־צער
אַ פוי־ער ווענדט זיך צו אידם מיט אַ בַּ־קָשָה,
דער־שרעקט זיך חײַ־קעל און רוקט זיך אָב,
—באַלד, באַלד, פָּרִיצ'על!— ענטפערט ער.

און האָפט, אַז נאָך אַ־זאַ ווײַ־כען וואָרט
ווי פָּרִיצל ווערט דער גוי אידם גאָר נישט טאָן.

בע־רו־הי־גען בע־רו־היגט ער זיך
ערשט שפעט אין אָ־בענד, ווען חַנָה הייבט אָן
צעה־לען דעם פִּדְיון און קלינ־גען מיט די
שלים־לעך צו פער־מאַ־כען די קראָם.

נאָר זי־בער דער־פיהלט ער זיך ערשט
אין דער־היים. און ביז דעם צוויי־טען זונ־
טאָג קוקט ער שוין אין קראָם גאָר ניט אַרײַן.

---

§ 21.

פונ'ם=פון דעם. אויפ'ן=אויף דעם.
ס'טאָגט=עס טאָגט=דאָס טאָגט. כ'וויל=איך
וויל. דר'ערד=דער ערד. מיט'ן. אונ־טער'ן.

די ענט–לעך שווי–מען אויפ'ן וואַ–סער, דער קו–טשער טרײַבט די פערד מיט'ן בײַטש. הירזש וואַקסט אויפ'ן פעלד. ער איז אַ–ראָב–גע–פאַ–לען פון הי–מעל אויף דר'ערד. ס'שטעהט אַ מענש אין ווײַ–סע בְּגָ–דִים אָנ–גע–טאָן. ס'מאַכט ניט אויס, ווען דו וועסט קו–מען, צי פרי–הער צי שפּע–טער. ס'קינד איז ע–פּעס הײַנט ניט גאָר גע–זונט. איך מיט'ן חָבֵר מײַ–נעם גע–הען מיר קיינ–מאָל ניט לע–דיג, מיר זי–צען שטענ–דיג בײַ אונ–זער רֶבִּי'ן און לער–נען. זאָג שלמה'ן, ער זאָל אַ–רי–בער–געהן צום דַיָנ'ם טאָכ–טער. מ'האָט אויס–גע–בויט אַ–נײַ–ע בריק אי–בער'ן טײַך. מ'טאָר ניט שטעהן אונ–טער'ן בוים, בִּשְׁעַת מ'האַקט איהם. אויפ'ן הי–מעל שײַ–נען איצט די שטע–רען. נאָכ'ן לער–נען וועלען מיר געהן שפּאַ–צי–רען. איך בין גע–גאַנ–גען דורכ'ן מאַרק.

דער פוקס מיט'ן קרוג.

אַ פרוי איז אין פעלד אַ–רוים שנײַ–דען תְּבוּאָה. זי האָט מיט זיך גע–נו–מען אַ קרי–געל מילך. דעם קרי–געל האָט זי גע–לאָ–זען הינ–טער'ן קוסט, נע–בען וועל–כען עס האָט

איז זי אַ—וועק צו דער אַר—בייט. אַ פוקס האָט
דער—שמעקט די מילך און איז גע—קו—מען,
האָט דעם קאָפּ אַ—ריַינ—גע—רוקט אין קרוג און
אויס—גע—לעקט גאָר די מילך. ווען דער
קרוג איז לעֶ—דיג גע—בלי—בען, האָט דער
פוקס אַ—היים גע—וואָלט געֶהן, נאָר אַ צָ—רָה
איז גע—שעהן. דער קאָפּ געֶהט פונ'ם קרוג ניט
אַרויס. הייבט אָן דער פוקס אַ—רומ—טאַנ—צען,
דרעֶהט מיט'ן קאָפּ, און קען גאָר נישט מאַ—כען.
בעט זיך דער פוקס בייַם קרוג: „נו קרי—
גע—לע, גע—נוג שוין מאַכען מַ—חְזָקות, לאָז מיך
אָפּ, כ'בין דאָך ניט קייַן לעֶ—דיג—געֶ—הער,
כ'האָב קייַן צייַט ניט!" נאָר עס העל—פען די
בַּ—קָ—שות אויך ניט. דער קרוג שטעֶהט ניט
אָב פון קאָפּ. דע—מאָלט האָט זיך דער פוקס
בע—טראַכט: וואַרט נאָר, זאָגט ער צום קרוג,
אויב דו ווילסט ניט מיט גו—טען, וועס—טו
ווע—לען מיט בייזען, כ'וועל דיך שוין אָנ—
לער—נען. און דער פוקס איז אַ—וועק צום טייַך
און האָט גע—נו—מען דער—טרינ—קען דעם
קרוג. דער סוף איז גע—ווען, אַז דער קרוג
האָט זיך טאַ—קי דער—טרונ—קען, נאָר ער האָט
אויך דעם פוקס נאָך זיך צום גרונט אַ—ראָב—
גע—שלעפּט.

§ 22.

פלַיא—מע. ברי—לַיאנט. מי—ריאָן. כאָ—
ליע—רע. פאָ—ניע. מאַ—ניע. ע—טיען. קאַ—טיא.
וואָ—לאָ—דיע

מיַין פע—טער האָט מיר גע—קויפט אַ קליי—
נעם פּיס—טאָ—ליעט. כ׳וועל זיך מאַ—כען אויף
פֵּ—סַח אַ פּאָר שטי—וועל מיט גלאַנ—צי—גע
כאַ—ליאַ—וועס. פרוי—ען טראָ—גען אויף די
הענט בראַס—ליע—טען. דער גערט—נער מאַכט
ווייך די ערד אין זיַין גאָר—טען מיט אַ גראַב—
ליע. כאָ—ליע—רע איז אַיין ע—פּי—דע—מי—שע
קראַנק—היַיט. וואָ—לאָ—דיעס פע—טער איז
אַ גרוי—סער ע—שֶׁר, ער פער—מעגט אֶפְּ—שַׁר
צעהן מי—ליאָן. קאַ—טיא האָט זיך גע—זעצט
אויף אַ נאַ—סען שטול, איז גע—וואָ—רען
אַ פליאַ—מע אויף איהר קלייד. מאַ—ניע האָט
זעֵהר ליב ברי—ליאַנ—טען. ווען אַלע קינ—דער
האָ—בען זיך צו—נויפ—גע—קלי—בען און האָ—בען
אָנ—גע—היי—בען שפּי—לען, איז אין שטוב
גע—וואָ—רען אַ—זאַ ליאַרם און אַ גע—טו—מעל,
אַז איך האָב גע—מוזט פון שטוב ענט—לוי—פען.

דער נאַכט־וועכטער.

שפּעט. די נאַכט איז קאַלט און פינ—סטער,
נע—בעל—דיג און נאַס;
אין די היי—זער רו—הען אַ—לע—
טויט און שטום אין גאַס.
ע—לענד שלעפּט זיך נאָר דער וועכ—טער
אויף דער גאַס אַ—רום;
אין די שטי—לע היי—זער קוקט ער
וועה—מו—טיג און שטום.
דאָרט אין ווי—כען, וואַרעם בע—טעל
שלאָפט זיך אַזוי גוט!
אוי, ווי וואָל—טען זיי—נע ביי—נער
דאָרט זיך אוים—גע—רוהט!
און ער קלאָגט זיך פאַר'ן הי—מעל:
וועה מיין טרויער צו:
איך אַ—ליין האָב נאָר נישט,— הוט איך
פרעמ—דען גליק און רוה!...

§ 23.

אַנ'—ע—מער. אַנ'—אַר—בייט. אַנ—עֶ—שֶׁר.
אַנ'—איי—דעם. אַנ'—עַ—לָה. אַנ'—אַנ'—דע—רער.

פריהלינג.

די גאָל—דע—נע זון האָט ביים אויפ—געהן צע—רי—סען, צע—טרי—בען די גראָ—הע וואָל—קענס. גאָטס בע—שע—פע—ני—שען, אַ—לע פון גרויס ביז קליין, האָ—בען זיך אויפ—גע—כאַפּט פון לאַנ—גען ווינ—טער־שלאָף. און יע—דער האָט זיך צו אַנ׳אַר—בייט גע—נו—מען. פרי—שע בלי—מע—לעך שטע—קען די קעפּ—לעך פון יונ—גען גראָז אַ—רויס. ווער—בעס ביים טייך כאַ—פּען זיך אָנ—טאָן זיי—ער נייע זשו—פּע—צע. פון די וואַ—רי—מע לענ—דער קו—מען עו—פות צו—ריק אַ—הער, אין זיי—ער רוה אַ—ריין. שוועל—בע—לעך פלאַ—טערן, שווע—בען, אַ—הין, אַ—הער, שטאַרק פער—טראָ—גען אין בוי—ען, פער—ריכ—טען נייע און אַל—טע נעס—טער.

ברוך הבא! דאָס אַל—טע בע—קאַנ—טע פאָר־פאָלק איז דאָ, די בוש—ליעס. זי, די בוש—לי—כע, שטעהט אויף איין פוס, דאָס קעפּל אויף אַ זייט, שטעהט און בע—טראַכט איהר אַל—טען נעסט אויפ׳ן שפּיץ בוים, און ער אויף די לאַנ—גע שטאָל—צע פיס שפּאַ—צירט האָ—פער—דיג אַ—רום אויפ׳ן זומפּ, קוקט זיך

צו אין קאַ—ליזשע, וואו עס שפּרינ—גען זשאַ=
בעס. און פּלוצ—לינג — „פּיק—פּיק!" — אַ כאַפּ
אינ'ם רוי—טען ווייַ—טען פּיסק אַ—רייַן.

ס'איז אַ לע—בען, אַ פרייד, אַ פּלי—הע—
ניש, אַ זשו—זשע—ניש, אַ גע—זינ—גע—רייַ,
אַ סווי—שטשע—רייַ או—מע—טום.

אַז מען גרייט ניט אָן זו—מער, האָט
מען ניט אויס ווין—טער. ווין—טער מיט
אַ שלי—טען און זו—מער מיט אַ וואָ—גען.
איז דער ווין—טער וואַ—רעם, זע—נען די
דאָרפס=לייט אָ—רעם. איין שוואַלב קען קיין
זו—מער ניט מאַ—כען.

יודישע חֳדָשִׁים.

נִיסָן, אִיָּר, סִיוָן, תַּמּוּז, אָב, אֱלוּל, תִּשְׁרֵי,
חֶשְׁוָן, כִּסְלֵו, טֵבֵת, שְׁבָט, אֲדָר.

יָמִים טוֹבִים.

רֹאשׁ הַשָּׁנָה. יוֹם כִּפּוּר. סֻכּוֹת. הוֹשַׁעְנָה רַבָּה. שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. שִׂמְחַת תּוֹרָה. פֶּסַח. שָׁבוּעוֹת.

האַלְבּע יָמִים טוֹבִים.

חוֹל הַמוֹעֵד פֶּסַח. חוֹל הַמוֹעֵד סֻכּוֹת. חֲנֻכָּה. פּוּרִים. שׁוּשַׁן פּוּרִים. לַ"ג בָּעֹמֶר. חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט.

תַּעֲנִיתִים.

שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז. תִּשְׁעָה בְּאָב. צוֹם גְּדַלְיָהוּ. יוֹם כִּפּוּר קָטָן. עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת. תַּעֲנִית אֶסְתֵּר.

§ 24.

א	א	אלף
בּ	בּ	בּית
ב	ב	בית
ג	ג	גימל
ד	ד	דַלית
ה	ה	הֵא
ו	ו	וָו
ז	ז	זַיִן
ח	ח	חֵית
ט	ט	טֵית
י	י	יוּד
כּ	כּ	כָּף
כ	כ	כף
ך	ך	ענדע=כף
ל	ל	לַמד
מ	מ	מֶם

ם ם — ענדע מם

נ נ — נון

ן ן — ענדע נון

ס ס — סַמך

ע ע — עַיִן

פּ פּ — פֵּא

פ פ — פא

ף ף — ענדע פא

צ צ — צַדיק

ץ ץ — ענדע צדיק

ק ק — קוּף

ר ר — רֵיש

שׁ שׁ — שׁין

שׂ שׂ — שׂין

תּ תּ — תָּו

ת ת — תו

קָמַץ

צֵירֵה

חִירִיק

חולם

שורוק

פַּתח

סֶגל

קֻבּוּץ—מְלאפּוּם

שְׁוָא

חֲטַף פּתח

חטף קָמַץ
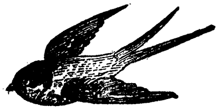
חטף סגל